

Tekei Erika

Romániai magyar népköltészeti kiadványok (1919–1947)

Intézményi keretek

Az 1872 őszen megnyitott kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem az erdélyi magyar tudományos élet meghatározó intézménye volt, Erdélynek a román királysághoz csatolása miatt 1919-ben történő erőszakos felszámolásáig, Szegedre való kényszerű átköltözéséig. Herrmann Antal¹ (1851–1926) az 1897/98-as tanév második felétől tanított „általános és hazai etnográfát” az egyetem bölcsészet, nyelv- és történettudományi karának magántanáráként.² Meghirdetett elő-

¹ Az 1891-ben alapított Erdélyi Kárpát Egyesület (EKE) nyújtott Herrmann Antalnak állandó fórumot az egyetem mellett. Néprajzi Bizottságot alapítottak, és az egyesület *Erdély* című folyóiratának mellékleteként kiadták az *Erdély népei* című közlönnyt, melyet Herrmann Antal szerkesztett, és amely a második magyar nyelvű néprajzi folyóirat volt. 1898-as első számában közölte Herrmann Antal néprajzi munkatervét (elkészíteni Erdély etnográfiai kataszterét, majd „tanítók, lelkészek, jegyzők, orvosok, gazdatisztek” segítségével, szakemberek által összeállított kérdőívek alapján elkezdni a „néprajzi felvételt”). A cigányokra vonatkozó kérdőív összeállítása a terv szerint Herrmann Antal feladata, a románokra vonatkozó Moldován Gergely, az örményekét Szongott Kristóf állítaná össze, a szászok pedig maguk szervezzék meg a gyűjtést (Gaal 2012: 266–267). Saját feladatát így fogalmazta meg: „A néprajz magántanárának különös feladata lesz, hogy a néprajz számára az egyetemen iskolát alapítson, tanítványokat nevelni igyekezzék” (Gaal 2012: 267).

² Az *Erdély népei* című közlönnyben jelent meg A néprajzról című bevezető előadásának a szövege is, melyben „az »ismerd meg tenmagad« követelményéből kiindulva levezeti, hogy miért van szüksége a néprajzra az államférfinak, közigazdásznak, orvosnak, nyelvésznek, teológusnak, tanítónak” (Gaal 2012: 267). „Nagy okszerűség van abban, hogy e tanulmányok teljesen rendszeres és módszeres kultiválása az erdélyi részekből induljon ki. Erdély a néprajznak valóban klasszikus földje. Itt területen el letűnt történelem előtti és történeti kultúrák rétegei. Itt van még egészen primitív népélet nagy fejlettségű és mégis százados műveltség mellett. E magyar Svájcban sokáig élt több nemzet egymás mellett. Már korán tudatossá váltak az etnikus különbségek” (Gaal 2012: 267–268). „A 21 és fél tanéves, vagyis 43 szemeszteres kolozsvári szolgálata alatt mindössze három félévre (1912/13: II.; 1916/17: II., 1918/19: II.) nem hirdet előadást, ezekből is az utóbbi két tanév a világháború idejére esik” (Gaal 2012: 270).

adásai³ – *Bevezetés az etnológiába, Bevezetés az etnográfia, Etnográfia és szociológia*, a néprajzi irodalom helyzetét, eredményeit, feladatait ismertető előadásai, A székelyek néprajza, Erdély népeit, a románokat, cigányokat, örményeket, szászokat, valamint a magyarországi németeket bemutató kurzusai, a népköltészetéről, népzénéről tartott kurzusai, majd az aktuális társadalmi, politikai kérdésekhez kapcsolódó előadásai, melyek témája a világháború etnikus következményei, a háború és a néprajz kapcsolata (Pozsony 1999 és Gaal 2012) – meghatározóak voltak az első néprajzos nemzedék képzését illetően. Tanítványai között volt Kolozsváron Györffy István (1884–1939), Szendrey Zsigmond (1879–1943) és Viski Károly (1883–1945), Budapesten Istvánffy Gyula (1863–1921) és Romulus Vuia (1887–1963), majd a kolozsvári magyar egyetem Szegedre való kényszerű költözése után Bálint Sándor (1904–1980) – a két világháború közötti időszak és a 20. század kiemelkedő tudósai (Kósa 1989: 134–135).

A magyar tudományegyetem tevékenységét az 1859-ben megalakult múzeumi gyűjteményeket létrehozó és fenntartó egyesület, az erdélyi magyar tudományos társaság, az Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME) könyvtára és gyűjteményei segítették,⁴ az egyesület mintegy háttérintézményeként szolgált 1919-ig, amikor is a román állam tulajdonába kerültek a múzeumi gyűjtemények is.

A trianoni impériumváltást követően, a magyar tudományegyetem megszűnése után az erdélyi tudományos élet folytonosságát az Erdélyi Múzeum-Egyesület biztosította,⁵ tudományos szakülések és tudomány-

³ Herrmann Antalnak az 1897/98-as tanév második félévétől az 1925/26-os tanévvel bezárólag tartott egyetemi előadásainak jegyzékét, félévenként lebontva, a heti óraszámokat is feltüntetve, lásd: Gaal 2012: 274–277.

⁴ Szabó T. Attilának az Erdélyi Múzeum-Egyesület történetét és feladatait ismertető tanulmánya szerint az erdélyi magyar tudományos társaság nem csak támogatta az egyetem működését, hanem tulajdonképpen a létesítését tette lehetővé azáltal, hogy a magyar állammal 1872-ben kötött szerződés értelmében tudományos gyűjteményeit az egyetem kezelésébe adta (Szabó T. 1942: 31–32).

⁵ „Ha a kisebbségi életsorsban élő erdélyi magyar tudományos élet eddig eltelt tizenöt évén áttekintést akarunk nyerni, azt a következőképpen tagolhatjuk: *első időszak* 1919-től 1924-ig, az *Erdélyi Irodalmi Szemle* megindulásáig és az *Erdélyi Múzeum-Egyesület*, legalább csökkentett erejű működésének a megkezdéséig; *második időszak* 1924-től 1930-ig, az *Erdélyi-Múzeum* folyóirat újbóli megindulásáig és az Egyesület fokozottabb erejű munkásságának kezdetéig; *harmadik időszak* 1930-tól napjainkig, amikor a súlyos gazdasági körülmények ellenére is nagyobb lendületet vesz az Erdélyi Múzeum-Egyesület munkássága, és fokozódik a tudományok iránti érdeklődése” (Tavaszy 1934: 563). „Valósággal az elmenekült, de egyre visszavárt egyetemet helyettesítette tudásközlő, tudás-szerzésre serkentő, önzetlen tudomány-művelésre nevelő munkásságával” (Szabó T. 1942: 52).

népszerűsítő előadások,⁶ vándorgyűlések,⁷ valamint folyóirat,⁸ évkönyvek, emlékkönyvek és tudományos füzetek megjelentetése által.

1940. augusztus 30-án hozták meg a második bécsi döntést a magyar–román területi vita ügyében, kihirdették a határozatot, mely Észak-Erdélyt Magyarországnak juttatta. A Ferenc József Tudományegyetem így 1940 őszén visszatérhetett Kolozsvárra, és újjáéledt a néprajz oktatása is, önálló néprajzi tanszéket alapítottak. Az 1940/41-es tanévben és az 1941/42-es tanév első szemeszterében a tanszék vezetője Viski Károly⁹ volt, a második szemeszterben és az 1942/43-as tanév első szemeszterében K. Kovács László¹⁰ (Pozsony 2014: 377–378 és *RMIL*¹¹ III.). Az

⁶ „A 20-as években a külső erőszaknak engedve rendszertelenül, 1930-tól minden évben rendszeresen 25–30 előadásból álló téli népszerűsítő előadássorozatot rendezett. 1930-tól, a rendszeresebb egyesületi élet megindulásától kezdve például csak a Bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi szakosztály Kolozsvárt 54 szak- és 120 népszerűsítő előadást tartott” (Szabó T. 1942: 51–52).

⁷ Az Erdélyi Múzeum-Egyesület 1906 és 1943 között 18 vándorgyűlést szervezett, és az elhangzott előadások szövegeit egy-egy *Emlékkönyv*ben tették közzé. A történelmi események időről időre megszakították a vándorgyűlések folytonosságát: 1906-tól 1913-ig, az első világháború kitörését megelőző évig nyolc vándorgyűlést tartottak egy-egy erdélyi városban; az államhatalom-váltás miatti tizenhat esztendei kényszerszünet után, 1930-tól tarthatták meg évi rendszerességgel vándorgyűléseiket: 1930-ban Marosvásárhelyen, 1931-ben Nagyenyeden, 1932-ben Nagybányán, 1933-ban Sepsiszentgyörgyön, 1934-ben Brassóban – két év kihagyás következett, az 1936-ban Temesvárra tervezett vándorgyűlés és orvoskongresszus megszervezésére nem kaptak hatósági engedélyt –, 1937-ben Székelyudvarhelyen, 1938-ban Tordán, 1939-ben Gyergyószentmiklóson; 1940–1944 között, Észak-Erdélynek Magyarországhoz való visszacsatolását követően 1942-ben Désen tartottak vándorgyűlést, 1943-ban pedig Besztercén. A következő vándorgyűlést és orvoskongresszust Marosvásárhelyre tervezték, de a második világháború utáni újabb hatalomváltást követően az Erdélyi Múzeum-Egyesület tevékenységét ellehetlenítették, majd 1950 februárjától működését felfüggesztették (Pál-Antal 2009: 27–56).

⁸ *Erdélyi Múzeum* (1930–1947).

⁹ Viski Károly (1882 – 1945) egyetemi tanulmányait Kolozsváron végezte, latin–magyar szakon, majd finnugor nyelvészetből doktorált. 1919-től a budapesti Néprajzi Múzeum munkatársa, 1935-től a Közgűjtemények Országos Főfelügyelőségének vezetője, a kolozsvári néprajz tanszékről egy év után meghívták a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem néprajzi tanszékére (Gunda 1946a: 105).

¹⁰ K. [Kesz] Kovács László (1908 – 2012) egyetemi tanulmányait a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen végezte, történettudomány szakon, majd a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen a közgazdasági szakot is elvégezte. Budapesten Györfy István tanársegéde volt, 1934–37 között a Néprajzi Múzeum önkéntes gyakoronoka. 1941-től Kolozsváron az Erdélyi Tudományos Intézet kutatója, majd néprajzi osztályának vezetője, 1940–1944 között egyetemi tanár. 1945-től a Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutató Csoportjának tudományos főmunkatársa lett, 1957-től az *Etnographia* szerkesztője.

¹¹ *RMIL* = *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon*

1942/43-as tanév második félévében és az 1943/44-es tanév első félévében az oktatás szünetelt (Faragó 2001: 42). 1943-tól 1948 nyaráig Gunda Béla¹² vezette a néprajz tanszéket (Faragó 2001: 42–46, Pozsony 2014: 379–382 és Keszeg 2010a: 219).

A párizsi békeszerződés (1947. február 10.) értelmében Észak-Erdély újra Románia része lett. 1948. augusztus 3-án a román kommunista hatalom új oktatási törvényt hirdetett meg, és a tanügyi reform, több más szakkal együtt, a néprajz egyetemi oktatását is betiltotta.

A néprajz tanszéken 1940–1948 közötti időszakban folyó képzés nevelte ki a második világháborút követő évtizedek romániai magyar szakképzett kutatónemzedékét. Gunda Béla tanítványai voltak dr. Kós Károly, Faragó József, Nagy Olga.

Az Erdélyi Tudományos Intézet¹³ (ETI) 1940 őszén alakult Kolozsvár székhellyel, az erdélyi magyar társadalomtudományi kutatások, elsősorban történelmi és népeleti kutatások támogatása céljából. Néprajzi osztályán kívül régészeti, nyelvészeti, történelmi, irodalmi, földrajzi, élet-tani és embertani osztályai működtek. 1940–1944 között az igazgatója

¹² Gunda Béla (1911 – 1994) egyetemi tanulmányait a budapesti József Nádor Műszaki- és Gazdaságtudományi Egyetem Közgazdaságtudományi Karán kezdte. Később Teleki Pál előadásainak hatására emberföldrajzzal, néprajzzal kezdett foglalkozni, a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán szlavisztikát, balkáni (török, albán filológiát), magyar nyelvészetet, régészetet, őstörténetet és néprajzot tanult. 1934–1939 között a Pázmány Péter Tudományegyetem néprajzi tanszékén Györffy István professzor mellett volt gyakornok, majd tanársegéd. 1938-ban svéd állami ösztöndíjat nyert, az 1938/39-es tanévet Sigurd Erixon professzor mellett tölthette a Stockholmi Egyetemen és a Nordiska Múzeumban. 1939-ben a budapesti Néprajzi Múzeum múzeumi segédjére lett, 1943-ig. A finnországi ösztöndíjról akkoriban hazatért K. Kovács Lászlóval megtervezték a múzeum új, korszerű nyilvántartási rendszerét, újjászervezték a Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattárát, bevezették a társadalmi gyűjtők munkáját segítő kérdőívek, gyűjtési útmutatók rendszerét. 1940–1943-ban az *Ethnographia* szerkesztője. 1943-tól 1948-ig a kolozsvári egyetem néprajz tanszékének vezetője. 1949-től a Debreceni Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának a tanára lett, ahol addig néprajz tanszék nem volt, neki kellett megszerveznie a Néprajzi Intézetet. 1994-ben bekövetkezett haláláig a debreceni egyetemen oktatott. (Paládi-Kovács Attila: *Emlékbeszéd Gunda Béla (1911–1994) rendes tag fölött* alapján, amely a Magyar Tudományos Akadémia Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya nyilvános ülésén hangzott el Budapesten, 2011. december 12-én.) http://mta.hu/data/dokumentumok/i_osztaly/1_osztaly_emlekbeszedekek/Emlékbeszéd_Gunda_Bela.pdf (Utolsó letöltés ideje: 2018. május 31.)

¹³ 1945-ben a neve Erdélyi Magyar Tudományos Intézet lett, 1946-ban ismét Erdélyi Tudományos Intézet, majd 1947-ben a Kolozsvári Bolyai Tudományegyetem–Erdélyi Tudományos Intézet.

Tamás Lajos, 1944–45-ben Szabó T. Attila, majd Venczel József, 1945–1947 között György Lajos, és végül Gaál Gábor. Az Erdélyi Tudományos Intézet Tamás Lajos és Szabó T. Attila által szerkesztett Évkönyvei a belső és külső munkatársak, intézeti és egyetemi tanárok tanulmányait tették közzé.

A vidéki intézmények közül kiemelkedő jelentőségű volt az 1879. szeptember 15-én alapított Székely Nemzeti Múzeum. A korszak tudományos könyvkiadásának egyik legnagyobb teljesítménye az 1929-ben megjelent, Csutak Vilmos igazgató által szerkesztett 780 oldalas tanulmánykötet, *Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum ötvenéves jubileumára* (Csutak 1929).

Folyóiratok

Az 1919–1944 közötti periódus néprajzi bibliográfiáját összeállító Váczy Leona szerint az általa összegyűjtött és rendszerezett anyag kilencven százaléka – tanulmányok, ismertetések vagy népköltészeti gyűjtések – folyóiratokban és napilapokban jelent meg (Váczy 1998: 3).

Az 1989 előtti romániai magyar néprajzi könyvkiadás első korszakát – az 1919–1947 közötti könyvkiadást – Keszeg Vilmos leginkább az Erdélyi Tudományos Intézethez és a néprajzi szemléletet felvállaló, jelentősebb folyóiratokhoz¹⁴ köti (Keszeg 2010b).

A kortársak közül az erdélyi magyar tudományos élet lehetőségeit és eredményeit 1934-ben számba vevő Tavaszgy Sándor az 1919–1924 közötti időszakról írta, hogy a tudósok az időszaki lapokban és a napilapok hetenként megjelenő irodalmi mellékleteiben tették közzé nagyrészt tudománynépszerűsítő írásaikat, mert az *Erdélyi Orvosi Lap*¹⁵ volt az egyetlen tudományos sajtóorgánus. A különböző szaktudományok képviselői külföldi szaklapokban jelentették meg tudományos dolgozataikat, a magyar nyelvészettel és irodalomtudománnyal foglalkozók pedig magyarországi szakfolyóiratokban (Tavaszgy 1934: 563–564). Három évvel később Jancsó Elemér ugyanerről az időszakról írta, hogy a

¹⁴ *Erdélyi Irodalmi Szemle* (1924–1929), *Erdélyi Fiatalok* (1930–1940), *Erdélyi Múzeum* (1874–1917, 1930–1947), *Erdély* (1892–1917, 1930–1948), *Korunk* (1926–1940).

¹⁵ *Erdélyi Orvosi Lap* (1920. szeptember 1. – 1925. november 15.)

Pásztortűz,¹⁶ az *Erdélyi Szemle*,¹⁷ a *Napkelet*¹⁸ és a *Zord Idő*¹⁹ című folyóiratok helyet adtak ugyan tudományos kérdések tárgyalására, de csak a nagyközönséghez szóló cikkeket jelentették meg, szaktudományos tanulmányok publikálására nem biztosítottak lehetőséget (Jancsó 1937: 19).

Erdélyi Irodalmi Szemle

Ebből az időszakból Jancsó Elemér az *Erdélyi Irodalmi Szemle* jelentőségét emelte ki, aki szerint éveken át ez a lap képviselte a magyar tudományt Erdélyben, elsősorban erdélyi kérdésekkel foglalkozó tudományos cikkei, valamint a magyarországi és a romániai tudományos irodalomról tájékoztató könyv- és folyóiratszemléje által (Jancsó 1937: 19). Az önmeghatározása szerint „tudományos és kritikai folyóirat” 1924 januárjától 1929-ig jelent meg, és Mikó Imrének a *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon*ban közzétett szócikke szerint a olvasórétegét leginkább tanítók, tanárok és papok alkották. 1924–1926 között Borbély István, őt követően György Lajos szerkesztette. 1930-tól a lap tulajdonképpen beolvadt az újjászülető *Erdélyi Múzeum*ba, melynek új folyama szintén György Lajos szerkesztésében indult, az *Erdélyi Irodalmi Szemle* munkatársi gárdájának közreműködésével.

Erdélyi Múzeum

Az *Erdélyi Múzeum*, az első erdélyi magyar tudományos folyóirat az Erdélyi Múzeum-Egyesület közlönyeként jelent meg 1874-től 1917-ig. Több mint négy évtizeden át tudományos fórumot teremtett a kolozsvári tudományegyetem professzorainak eredményeik közzétételére. 1918-tól 1930-ig a lap megjelenése szünetelt, de 1930-tól havonta újra megjelent, majd 1941-től

¹⁶ *Pásztortűz* (1921. január 9. – 1944. február 15.) – „irodalmi, művészeti és képes folyóirat”, önmeghatározása szerint, 1921–22-ben „társadalompolitikai” folyóirat is. Kezdetben hetilap (1923/32. lapszámáig), aztán 1937-ig havonta kétszer, majd 1938–1944 között havilapként jelent meg Kolozsváron (*RMIL IV. N–R.* 2002).

¹⁷ *Erdélyi Szemle* (1915–1944) – Kolozsváron megjelenő szépirodalmi folyóirat. Neve az évek során változott: 1921–24 között, valamint 1928-ban és 1938 második felében *Szemle* címmel, 1927 decemberében *Krónikás Könyv* címmel, 1938 első felében *Magyar Kisebbségi Szemle* címmel jelent meg (*RMIL I. A–F.* 1981).

¹⁸ *Napkelet* (1920. szeptember 15. – 1922. május 1.) – Kolozsváron havonta kétszer megjelenő irodalmi és művészeti folyóirat (*RMIL IV. N–R.* 2002).

¹⁹ *Zord Idő* (1919. szeptember 1. – 1921. szeptember 1.) – a marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Irodalmi Társaság közlönyeként havonta kétszer megjelenő szemle (*RMIL V/2. T–Zs.* 2010).

1947-ig negyedévenként, az LII. kötet volt a második folyam utolsó füzeté. 1930 és 1941 között György Lajos, 1941 és 1947 között Szabó T. Attila szerkesztette.

1930-as újraindulásától a magyar nyelvű tudományos kutatás jelentős fóruma volt, az 1940-es években pedig, amikor újraindult Kolozsváron az egyetemi oktatás, lehetőséget biztosított az egyetemi oktatóknak és a felnövekvő új néprajzos generációnak is kutatási eredményeik közzétételére.

Az *Erdélyi Múzeum* népköltészeti tárgyú publikációit Olosz Katalin öt tematikai csoportba sorolta: „1. gyűjtések; 2. a népköltészet elvi-elméleti problémái, módszertani kérdések; 3. a folklórjelenségek történeti szemléletű vizsgálata; 4. folklór és irodalom közti átmeneti műfajok; 5. a román népköltészet ismertetése, román–magyar folklórkapcsolatok” (Olosz 2009: 139 és Olosz 2010: 120). A folyóirat az 1930-as és az 1940-es években tág teret biztosított a néprajztudomány művelőinek, népköltészeti, néprajzi tematikájú tanulmányok közzétételének.

Tudományos füzetek, különnyomatok

Erdélyi Tudományos Füzetek

A szerkesztő, György Lajos kezdetben az *Erdélyi Irodalmi Szemle* mellékleteként tette közzé az *Erdélyi Tudományos Füzeteket*, a terjedelmesebb tanulmányokat, a folyóirat különnyomatainak sorozataként. Az *Erdélyi Irodalmi Szemle* megszűntével, az *Erdélyi Múzeumba* való olvasztásával az Erdélyi Múzeum-Egyesület a folyóirat különnyomatait is átvette (Gaal 2009: 62). Az első füzet 1926-ban jelent meg, egy 1925-ös évfolyamból kiemelt tanulmány,²⁰ Rass Károly írása Reményik Sándor költészetéről jelentette az első – 16 oldalas – különnyomatot.²¹

²⁰ Rass Károly: Reményik Sándor. *Erdélyi Irodalmi Szemle* II. (9–10) (1925. nov.–dec.). 411–424.

²¹ A fejlécben legfelül a sorozat neve olvasható: Erdélyi Tudományos Füzetek, alatta a sorozat szerkesztőjének neve van feltüntetve: Szerkeszti: Dr. György Lajos, ez alatt pedig a megjelenés éve és a füzet sorszáma, a két számadat között pedig, hogy melyik folyóirat melléklete: 1926. „Erdélyi Irodalmi Szemle” kiadása. 1. sz. A füzet nagybetűs címe alatt a tanulmány szerzőjének neve olvasható, majd legalul a megjelenés helye, a kiadó neve és a kiadás éve: Cluj–Kolozsvár, Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet Részvénytársaság, 1926. A fejlécben 1930-tól a megjelenés éve és a füzet sorszáma között „Az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadása” szöveg olvasható.

1930-ig, az *Erdélyi Múzeum* újraindulásáig 21 füzet jelent meg. 1926-tól 1940 végéig György Lajos szerkesztette a sorozatot – 122 szám jelent meg ebben az időszakban. 1941-től 1947-ig az *Erdélyi Múzeumot* és az *Erdélyi Tudományos Füzeteket* (a 123. számtól) Szabó T. Attila szerkesztette. A különnyomat-sorozatnak az 1926–1947 közötti időszakban összesen 208 száma jelent meg (Gaal 2009: 63). A sorozat koncepciója nem változott ugyan az évek során, de az irodalom mellett egyre nagyobb teret kapott benne a nyelvészet és a néprajz is, ám a természettudományok szinte teljesen kimaradtak. Nem volt periodikus jellege, a szerzők jelentkezésétől és a tudományos különnyomat megjelenítéséhez szükséges anyagi fedezettől függött, hogy évente hány száma jelent meg – az 1930-as évek elejéig évente 6-7 füzet, 1940-ig 8-10 füzet, majd a második bécsi döntés után a füzetek száma megnőtt: 1942-ben 14, 1943-ban 24, 1944-ben 20 füzet jelent meg (Gaal 2009: 73).

Az 1926–1947 között megjelent füzeteket számba véve 14 népköltészeti témájú vagy folklórszövegek előzményeihez kapcsolódó, folklórszövegek és irodalmi szövegek közötti átmeneti műfajokat bemutató, elemző számot találtam a sorozatban:

1929-ben 2 tanulmány: a 17. számú füzet, György Lajos: *Egy állítólagos Pancsatantra-szármaszék irodalmunkban* (15 oldal) és a 20. számú füzet, Szabó T. Attila: *Az Erdélyi Múzeum Egylet XVI–XIX. századi kéziratok énekeskönyvei* (26 oldal);

1930-ban a 27. számú füzet, Csúry Bálint: *Néprajzi jegyzetek a moldvai magyarokról* (24 oldal);

1932-ben 3 tanulmány: a 40. szám, György Lajos: *Eulenspiegel magyar nyomai* (41 oldalas füzet); a 41. szám, Dömötör Sándor: *A cigányok temploma* (15 oldal); a 48. szám, Dömötör Sándor: *Vida György facetái* (24 oldal);

1933-ban 3 tanulmány: az 53. szám, Kántor Lajos: *Magyarok a román népköltészetben* (21 oldal); az 54. szám, György Lajos: *Magyar anekdotáink Naszreddin-kapcsolatai* (23 oldal), az 56. szám, Kántor Lajos: *Kölcsönhatás a magyar és a román népköltészetben* (12 oldal);

1939-ben 2 füzet: a 103. szám, *Adatok téli néphagyományaink ismeretéhez*. Hetven néprajzi gyűjtő munkája alapján összeállította Makai Endre és Nagy Ödön (202 oldal); a 113. szám, Domokos Pál Péter: *Zemlénny János kéziratok énekeskönyve (XVII. század)* (12 oldal);

1941-ben a 123. szám, Szabó T. Attila: *Újabb adatok és pótlások kéziratok énekeskönyveink és verses kézírataink könyvészetéhez* (22 oldal);

1943-ban 1 tanulmány, a 168. szám, Nagy Jenő: *Lakodalom a kalotaszegi Magyarvalkón* (17 oldal);

1944-ben 1 tanulmány, a 188. szám, Kovács Ágnes: *A kalotaszegi Ketesd mesekincse* (40 oldal).

A 14 tudományos füzet nagyrészt rövid terjedelmű: 5 füzet 12–17 oldal közötti (17, 41, 56, 113, 168. sz.) (a két legrövidebb 12 oldalas – az 56. és a 113. számú); 6 füzet 21–26 oldal közötti (20, 27, 48, 53, 54, 123. sz.); 2 füzet 40 oldalon felüli (40. sz. – 41 old., a 188. sz. – 40 old.); a legnagyobb terjedelmű pedig a 202 oldalas 103. számú füzet.

Erdélyi Néprajzi Tanulmányok

Az önálló néprajzi, szakmai kiadványsorozat, az *Erdélyi Néprajzi Tanulmányok* Gunda Béla kezdeményezésére született. Az 1943–1947 közötti időszakban kilenc füzete jelent meg – 1943-ban három füzet, 1945-ben, 1946-ban és végül 1947-ben 2–2 füzet, nagyrészt szakfolyóiratok, az *Ethnographia*, *Néprajzi Értesítő* és az *Erdélyi Múzeum* különnyomataiként, az utolsó két szám önálló kiadványként. Közülük 5 népköltészeti témájú vagy népköltészeti témájú, vonatkozású is (1. sz., 2. sz., 3. sz., 8. sz. és 9. sz.), de valamennyinek a szerzőjét, címét felsorolom: 1. sz. Benedek András – Vargyas Lajos: *Az istenesi székelyek betlehemes játéka*; 2. sz. Gunda Béla: *Magyar hatás az erdélyi román népi műveltségre*; 3. sz. Faragó József: *Ismeretlen Kriza-életrajzok*; 4. sz. Gunda Béla: *A funkcionalizmus kérdése a néprajzban*; 5. sz. Vincze Lajos: *A kender termelése és feldolgozása Bálványosváraúján*; 6. sz. Gunda Béla: *Munka és kultusz a magyar parasztságnál*; 7. sz. Faragó József: *A tánc a mezőségi Pusztakamaráson*; 8. sz. Faragó József: *Betlehemezők és kántálók Pusztakamaráson*; 9. sz. Gunda Béla (szerk.): *Miscellanea Ethnographica*. Tom. I. – 6 tanulmányt²² tartalmaz, szerzőik: ifj. Kós Károly, Tancred Bănăţeanu (írása a tanulmánykötetben román nyelven jelent meg), Vajkai Aurél, Molnár István, Antal Árpád és Tuzson Sándor.

²² Ifj. Kós Károly: *A kalotaszegi kosarazó juhászat*. Tancred Bănăţeanu: *Daniil și balaurul. Influența legendei biblice în diversele culturi folklorice (Dániel és a sárkány. A bibliai legenda hatása a népköltészeti alkotásokra)*. Vajkai Aurél: *A néphagyományok romlásának kérdéséhez*. Molnár István: *Adatok a Hargita nyugati részének gyűjtőgető gazdálkodásához*. Antal Árpád: *A társadalmi szervezet befolyása egy székely falu betlehemes játéka* és Tuzson Sándor: *Olajüttetés Felsőháromszéken*.

A néprajzi tudományos füzetek sorozatot Gunda Béla a 6. szám hát-só borítóján így mutatta be: „Az Erdélyi Néprajzi Tanulmányok a kolozsvári Bolyai Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara néprajzi tanszékének kiadványa. A kiadványsorozatban Erdély néprajzával, Erdély népi műveltségét érintő kelet-európai néprajzi kérdésekkel és a néprajz módszerével foglalkozó tanulmányok jelennek meg.”

Gunda Béla nemcsak a magyar népi kultúra, hanem Erdély népeinek és a kelet-európai népi kultúráknak a tanulmányozását, kölcsönhatásuk vizsgálatát tűzte ki célul (Faragó 2001: 45). A kiadványsorozatban a tanulmányok német, angol vagy francia nyelvű kivonatát is közzétették, az 5. számú füzet tanulmánya 1948-ban olasz nyelven is megjelent Olaszországban, a 6. számú füzet tanulmánya pedig 1947-ben angolul az Amerikai Egyesült Államokban (Faragó 2001: 45).

Ebben a sorozatban jelentette volna meg Gunda Béla az ő szakmai irányításával készített disszertációkat, például ifj. Kós Károly és Faragó József dolgozatát, a vezetésével doktorált fiatal tudósnevezdek munkáit (Pozsony 2014: 381).

Könyvkiadás

1918 után a romániai magyar könyvkiadásnak is önállósulnia kellett, a maga lábára állni, kielégíteni a romániai magyar olvasók igényeit, megfelelni a kialakuló romániai magyar kultúra és tudomány elvárásainak.

Dávid Gyula az 1919–1944 közötti időszak könyvkiadását – Monoki István korszakolását²³ csak az elnevezésekben módosítva – a következőképpen tagolja: az útkeresés évei (1919–1920), a pezsdülés évei (1921–

²³ A két világháború közötti időszak romániai magyar könyvtermelése repertóriumának bevezető részében az 1919–1940 közötti időszakot Monoki István a következőképpen tagolja: 1919–1920 a kábultság évei, 1922–1924 az öntudatra ébredés időszaka, 1924–1932 a gazdasági fellendülés időszaka, 1932–1933 a gazdasági válság évei, 1933–1940 a süllyedő ingadozás időszaka. <http://mek.oszk.hu/00000/00027/html/> (Utolsó letöltés ideje: 2018. október 31.)

Tanulmányának megírása idején Dávid Gyula csak kéziratban olvashatta Monoki Istvánnak a romániai magyar könyvkiadást bemutató írását. A második kötete 1941-ben jelent meg az Országos Széchényi Könyvtár kiadásában, *Magyar könyvtermelés a román uralom alatt. II. Hírlapok és folyóiratok* címmel, az első kötet kiadása életében csak terv maradt, 1997-ben jelent meg, Dávid Gyula és Jancsik Pál rendezte sajtó alá.

1924), az állandó intézmények megszilárdulásának időszaka (1924–1932), a válság időszaka (1932–1934), az átmeneti állandósulás időszaka (1934–1939) és a második világháború éve (1940–1944) (Dávid 1978: 999). Dávid Gyula a könyvkiadás évenkénti bibliográfiai adatainak változásaival igazolja ezt a korszakolást (Dávid 1978: 999).

Az 1919–1940 közötti periódus adatait az 1941–1947 közötti időszakra vonatkozóan a következő bibliográfiák adataival egészítettem ki: Vita Zsigmond: *Románia magyar irodalmának bibliográfiája* 1940-ben, a bécsi döntés utáni időszakban és 1941-ben²⁴ (Vita 1943: 185–192); Vita Zsigmond: *Románia magyar irodalmának bibliográfiája* 1942-ben²⁵ (Vita 1944: 254–260); Györffy Dénes: *Románia magyar irodalmának bibliográfiája* 1943–44-ben²⁶ (Györffy 1989: 77–81); Tóth Kálmán – Gábor Dénes (összeáll.): *Romániai magyar könyvkiadás 1944–1949* (Tóth – Gábor: 1992).

Az 1. táblázat e bibliográfiai számadatait összesíti.

Az 1919–1940 közötti időszakban megjelent könyvek tematikai-műfaji tagolódását illetően: „szépirodalom: 1938 (28%) – ebből próza: 1303 (67%), vers: 430 (22%), színdarab: 205 (11%) –, tudományos, szak- és ismeretterjesztő irodalom: 2433 (35%), vallásos irodalom: 1163 (16%), tankönyv: 437 (7%), különfélék (zeneművek, törvények, katalógusok): 511 (8%), időszaki nyomtatvány: 486 (6%)” (Dávid 1978: 1000).

Bár az összesítés alapján a tudományos, szak- és ismeretterjesztő könyvek száma a legnagyobb – 2433 (35%) –, Dávid Gyula felhívja a figyelmet arra, hogy az ebbe a kategóriába sorolt művek jelentős része tulajdonképpen szakfolyóiratokból, tanulmánykötetektől, iskolai értesítőkből készült különnyomat vagy népszerűsítő füzet (Dávid 1978: 1002).

²⁴ A bibliográfia a második bécsi döntést követő romániai magyar könyvkiadás adatait tartalmazza, a kiadás helye e könyvek esetében: Nagyenyed, Temesvár, Lugos, Arad, Tor-da, Bukarest, Petroszény, Déva, Gyulafehérvár és Kisjenő (Vita 1943: 187).

²⁵ Nyolc település – Nagyenyed, Temesvár, Arad, Lugos, Gyulafehérvár, Brassó, Bukarest és Déva – könyvterméséről tanúskodik (Vita 1944: 255).

²⁶ Az adatok már csak öt város – Nagyenyed, Temesvár, Arad, Déva és Bukarest – könyvtermeléséről tanúskodnak (Györffy 1989: 77).

1. táblázat – Romániai magyar könyvek és különnyomatok számának alakulása (1919–1947)

	Év	Megjelent könyvek száma	Össz.
az útkeresés évei (1919–1920)	1919	73	6614 + 334 (évsz.n.) = 6948 ²⁷
	1920	113	
a pezsdülés évei (1921–1924)	1921	191	
	1922	285	
	1923	444	
az állandó intézmények megszilárdulásának időszaka (1924–1932)	1924	473	
	1925	439	
	1926	409	
	1927	378	
	1928	305	
	1929	355	
	1930	336	
a válság időszaka (1932–1934)	1931	279	
	1932	278	
az átmeneti állandósulás időszaka (1934–1939)	1933	258	
	1934	275	
	1935	259	
	1936	310	
	1937	315	
	1938	296	
	1939	338	
	1940	205	

²⁷ A Monoki István bibliográfiáját kiegészítő *Statistikák, táblázatok* fejezet I. számú táblázatában, amely György Lajos, Ferenczi Miklós és Valentiny Antal éves bibliográfiáinak adatait ismerteti és összesíti, végeredményként 6968 van feltüntetve, de ha a számokat összeadjuk, az eredmény 6948 lesz. Függetlenül összeadva, a tematikai-műfaji tagolódást figyelembe véve az eredmény abban a táblázatban is 6948.

Lásd: <http://mek.oszk.hu/00000/00027/html/> (Utolsó letöltés ideje: 2018. május 31.)

Dávid Gyula *A romániai magyar könyvkiadás első két évtizede* című tanulmányában, amely a *Korunkban* jelent meg 1978-ban, a könyvkiadás évenkénti bibliográfiai adatainak ismertetése során szintén 6968-at tüntet fel (Lásd: Dávid 1978: 999).

	Év	Megjelent könyvek száma	Össz.
a második világháború éve (1940–1944)	1941	52/48/	1166
	1942	54	
	1943	35	
	1944	28+88/67/ ²⁸ = 116	
[a második világháború utáni évek (1945–1947)]	1945	302/288/	
	1946	393/389/	
	1947	214/216/	
		Összesen	

A tudománynépszerűsítő és tömegművelést célzó kiadványsorozatok világnézeti elkülönülése – „népies-konzervatív, haladó-népi és a munkásművelődési törekvéseket tükröző kezdeményezések”-re – a háttérben álló, a kiadásukat támogató intézmények, társadalmi szervezetek elvárásainak tulajdonítható. „Épp e három különböző felfogás érzékeltetésére kínálnak bizonyító-anyagot a Minerva Rt. kiadásában megjelenő *Magyar Nép Könyvtára*, a brassói ÁGISZ által kezdeményezett *Hasznos Könyvtár* és a sorozatokká nem szerveződött, de jelenlévő *munkásművelődési füzetek*” (Dávid 1978: 1003).

A Magyar Nép Könyvtára sorozat

A Gyallay Domokos által szerkesztett *Magyar Nép Könyvtára* című sorozatban megjelentetett könyvek célja hasznos és szórakoztató olvasmánnyal látni el a falusi gazdálkodókat, a városi iparosokat és kereskedőket. 1923–1940 között 64 kötete jelent meg. A *Magyar Nép*²⁹ című hetilap előfizetőinek „mulattatására, ismereteinek bővítésére” ingyen küldték el a sorozatban megjelent könyveket.³⁰

²⁸ 1944. augusztus 23. után az erdélyi magyarság egésze Romániához tartozik újra, így a korábbi hónapokban Dél-Erdélyben és Bukarestben kiadott könyvekhez hozzáadódik a szeptembertől decemberig kiadott könyvek száma, 67 magyar nyelvű kiadvány (Dávid 1992: 6).

²⁹ A *Magyar Nép* 1921. november 25. és 1944. szeptember 9. között jelent meg Kolozsváron, politikai, gazdasági és szépirodalmi képes hetilapként (*RML III. Kh–M.* 1994).

³⁰ *RML III. Kh–M.* 1994: 325.

Egyrészt szépirodalmi művek (pl. Heltai Gáspár száz fabulája Szentimrei Jenő átdolgozásában, Jókai Mór elbeszélései, Tompa Mihály elbeszélő költeményei, Benedek Elek, Gyallay Domokos válogatott novellái), másrészt a paraszti étellel, mezőgazdasággal, állattenyésztéssel, növénytermesztéssel kapcsolatos, gyakorlati tárgyú füzetek jelentek meg a sorozatban. Legnépszerűbb kötetei népköltészeti témájú kiadványok: Csúry Bálint *Magyar lakodalom. (Vőfélykönyv)*³¹ (Csúry 1924), Vásárhelyi János: *Hóstatí lakodalom* (Vásárhelyi 1933) című könyve. A sorozatban megjelent még Benedek Elek *Erdélyi népmondák* (Benedek 1926) és Vathy Elek *Nevezetes anekdoták* (Vathy 1939) című gyűjteménye. Kiadták Izsák Domokos parasztköltő verseit is (Izsák 1935) Tompa László gondozásában és előszavával.

A Hasznos Könyvtár sorozat

Szépirodalmi és gyakorlati tárgyú füzeiteiben is más koncepciót tükrözött a brassói székhelyű ÁGISZ³² Szövetkezet Közművelődési Szakosztályának *Hasznos Könyvtár* elnevezésű közművelődési kiadványsorozata. Felelős szerkesztője Kacsó Sándor volt, 1935 októbere és 1939 márciusa között jelentek meg a könyvsorozat kötetei. Kacsó Sándor az erdélyi magyar írók és költők közösségének, a helikoni közösségnek évente egyszer megrendezett marosvécsi találkozóin ismertette beszámolóiban a könyvsorozat tervezetét, majd az elért eredményeket. „Az ÁGISZ Hasznos Könyvtár címmel egy népkönyvtárat indítana meg, mely olyan könyveket adna ki, amilyenekre a falunak leginkább szüksége van. Olyan könyveket, amelyek mellett, hogy lelkiismeretesen szolgálják a magyar betűt, a reális életre segítenének”³³ – mondta Kacsó Sándor 1935. június 28-án. Beszámolója szerint a tervezett témák: „gazdasági, népegészségügyi, irodalmi ismeret-

³¹ Három kiadása jelent meg: az első 1924-ben, a második 1927-ben, a harmadik 1938-ban. Négy fejezetében a kalotaszegi, a székely és a tiszaháti lakodalom népköltészetét teszi közzé, valamint részletet a szamosháti lakodalom népköltészetéből.

³² Általános Gazdasági és Ipari Szövetkezet – 1933–1940 között Brassóban és környékén működő szövetkezeti mozgalom, amely segítséget nyújtott a falvak árutermelésének értékesítésében, a székely népművészet és háziipar megszervezésében és az előállított termékek értékesítésében (*RMIL I. A–F*. 1981: 23).

³³ *RMIL II. G–Ke*. 1991: 122.

terjesztő olvasmányok, együttélő népek ismerete, önmagunk ismerete.”³⁴ 10 000-es példányszámban tervezték kiadni az egyes könyveket, melyeket – terveik szerint – „falugazdák” juttatnának el a falvak lakóihoz, és falusi könyvtárakat is létesítenének.

A következő „helikoni találkozón”, 1936-ban már az elért eredményekről számolhatott be: 9 füzet jelent meg egy év alatt, 6–8000 példányban, és a terjesztési munkába 5–600 falugazda kapcsolódott be. A kezdeti lelkesedés után, 1937-ben arról számolt be, hogy a példányszám 4–5000-re esett, 1938-ban 2000 körülire, 1939-ben pedig meg is szűnt a sorozat.

A *Hasznos Könyvtár* sorozatban megjelent könyveket három tematika szerint csoportosítva tették közzé: az Egészségügyi Sorozatban 9, míg a Gazdasági és a Közművelődési Sorozatban 8–8 kötet látott napvilágot. Ez utóbbi sorozatban szépirodalmi olvasmányként jelent meg a *Székely népmesék* című, népköltészeti vonatkozású kötet Berde Mária előszavával (Berde 1937).

E kötet népköltészeti jelentősége, hogy Ősz Jánosnak a marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Társaság 1897-ben meghirdetett pályázatára beküldött mesegyűjteményéből nyolc mesét tett közzé.³⁵ Negyven évvel korábban a székely népmesék és mondák gyűjtésére kiírt pályázatra négy jelíges pályamunka érkezett, és a pályadíjat Ősz János nyerte huszonhárom mesét tartalmazó „Komoly az élet, víg a művészet” jelígejű gyűjteményével. Csakhogy a mesegyűjteménye kiadására hiába várt évtizedeken át.³⁶ Berde Mária az 1930-as évek közepe táján talált rá a Kemény Zsigmond Társaságnál az 1898-as pályamunkákra, és az egyik általa megjelentetett mesekönyv Ősz Jánoshoz is eljutott, aki – bár a könyv a gyűjtő nevét nem közölte – ráismert saját szövegeire, és ekkor elhatározta, hogy újra megpróbál kiadót találni teljes mesegyűjteménye közzé tételére.

³⁴ Uo.

³⁵ Fótonfót király; A vén huszár; Az élet vize; A mostoha testvérek; János, a pakulár; A másfél éves királyfiú; Seprűkötő Jakab; Az igazmondó varjú.

³⁶ A *Magyar Nyelvőr* című folyóirat közölte 1900–1912 között tizenegy meséjét, később pedig Benedek Elek segítette, hét meséje jelent meg két kis kötetben, a Benedek Elek Kis Könyvtára sorozatban.

Az Erdélyi Szépművés Céh

Az Erdélyi Szépművés Céhnek ajánlotta fel mesegyűjteményét, mely *A csudatáska* címmel jelent meg 1941-ben, Kovács László bevezetőjével (Ősz: 1941). Az Erdélyi Szépművés Céh a korszak szépirodalmi műveinek közzétételét illetően nagyjelentőségű intézmény volt. 1925–1944 között összesen 166 könyv jelent meg a sorozatban, száz előfizető számára luxuskiadásban, a szélesebb vásárlóközönségnek olcsóbb, fűzött változatban. Ősz János mesegyűjteménye volt az egyetlen népköltészeti tárgyú kiadványa.

Az egyházak népművelési kiadványsorozatai

Ebben az időszakban az egyházak is megjelentettek népművelési kiadványsorozatokat: a *Katolikus Világ Könyvei*³⁷, az *Unitárius Füzetek*, az *Erdélyi Katolikus Népszövetség Falufüzetei*, az *Erdélyi Iskola Népművelési Füzetei*, az *Ifjú Erdély*³⁸ református kiadványsorozat.

Az *Ifjú Erdély* kiadványa volt *A mi dalaink* című népdalfüzet, amely 1938–1942 között több tízezres példányszámban jelent meg, hét kiadása volt ebben az időszakban (Dávid 1978: 1004). Ennek a kottás daloskönyvnek az első kiadása 1936-ban készült el 2000 példányban és 70 népdalt tartalmazott. A további kiadásokat évente bővítették, és a példányszám is egyre nőtt. Az 1941-es 6. kiadás már 19 000-es példányszámban jelent meg, és az 1942-es 7. kiadás 230 népdalt tartalmazott. Az első hat kiadást Bereczky Sándor, az utolsó kettőt Szöllősy András szerkesztette.³⁹ *A mi dalaink* című népdalgyűjtemény anyagának összegyűjtésében jelentős szerepe volt Hegyi István református lelkésznek, az Erdélyi Ifjúsági Keresztyén Egyesület „utazótitkárának” (András A. 2017: 263–269).

Az *Ifjú Erdély* másik említésre méltó kiadványa *A mi játékaink* című, 83 lapos füzet, alcíme szerint *Keresztyén ifjúsági játékoskönyv*. 1936-ban jelent meg, és két teológus állította össze, az akkor még egyetemi hall-

³⁷ 1924–1931 között 20 füzete jelent meg. (*Magyar Katolikus Lexikon* szócikke alapján.) <http://lexikon.katolikus.hu/> (Utolsó letöltés ideje: 2018. május 31.)

³⁸ Az *Ifjú Erdély* szépirodalmi, tudományos ifjúsági havilap első száma 1923 januárjában jelent meg Kolozsváron, az utolsó száma pedig 1944 szeptemberében.

³⁹ <http://lexikon.kriterion.ro/szavak/634/> (Utolsó letöltés ideje: 2018. június 15.)

gató Jenei Sándor és Nagy Ödön. A kötet 107 népi gyermekjátékot tartalmaz, öt nagy kategóriába sorolva: I. Szobai játékok, II. Tömegjátékok, III. Labdajátékok, IV. Csapatjátékok, V. Nyomozó és megfigyelő játékok (Szőke 2015: 125–126).

Szintén az *Ifjú Erdély* kiadványa volt a korszak romániai magyar könyvkiadásának egyik jelentős mesegyűjteménye, a Szabó T. Attila válogatásában közzé tett *A mi meséink* című, 31 népmesét tartalmazó kötet (Szabó T. 1939), melynek az első kiadása 1939-ben, a második 1941-ben jelent meg. A mesekönyv szerkesztője a *Magyar Népköltési Gyűjtemény* köteteiből és Arany László *Magyar Népmese-Gyűjteményéből* válogatta a meséket.

*

1940-ben kihirdették a második bécsi döntést, melynek értelmében Észak-Erdély visszakerült Magyarországhoz, Dél-Erdély viszont Románia része maradt. Az 1941–1943 közötti romániai magyar könyvkiadást számba vevő bibliográfiák (Vita 1943, Vita 1944 és Györffy 1989) így tulajdonképpen a dél-erdélyi adatokat ismertetik.

Három év alatt, a világháború időszakában 141 romániai magyar könyv jelent meg összesen: 1941-ben 52, 1942-ben 54 és 1943-ban 35. Az 1941–1943 közötti időszakban megjelent könyvek tematikai-műfaji tagolódása a három bibliográfia adatait összesítve: szépirodalom: 27 (19,14%), tudományos és ismeretterjesztő irodalom: 28 (19,85%), valóságos irodalom (illetve 1943-ban már ideológia/vallás kategória van felüntetve): 32 (22,69%), tankönyvek: 18 (12,76%), egyéb (naptárak, évi jelentések, iskolai értesítők, törvények, rendeletek stb.): 36 (25,53%).

1944. augusztus 23. újabb történelmi korszakhatár a romániai magyarság számára; miután Románia kilépett a hitleri katonai szövetségből, és átállt a Szövetséges Hatalmak oldalára, majd 1947-ben megkötik a párizsi békeszerződést, visszaálltak a trianoni békeszerződésben kijelölt határok, az erdélyi és a partiumi magyarság újra kisebbségi sorsba jutott. A második világháborút gazdasági összeomlás és a hatalomért vívott harc követte.

A hagyományos magyar intézményekre épülő könyvkiadás egyre inkább háttérbe szorult, majd felszámolódott, és a helyét a kommunista párt által támogatott, állami könyvkiadás vette át. A szovjet kultúra erőszakos

terjesztésének legfőbb eszköze az 1944 novemberében alapított Román–Szovjet Baráti Társaság (ARLUS⁴⁰) volt, melynek célja egyrészt a Szovjetunióban elért eredmények népszerűsítése Romániában – konferenciák, szimpóziumok, kiállítások, filmvetítések, különböző kulturális rendezvények szervezése által, valamint kiadványok, propagandafüzetek, brosrák és könyvek segítségével –, másrészt a Romániában 1944. augusztus 23. után elért eredmények közvetítése a Szovjetunió felé.⁴¹ Az ARLUS marxista–leninista ideológiájának terjesztését, politikai céljait szolgálta az 1945-ben alapított Orosz Könyv Kiadó, amely a szovjet irodalmat, művészetet is népszerűsítette, a szovjet tudomány és technika eredményeit is közvetítette. Magyar részlege három városban, Bukarestben, Nagyváradon és Kolozsváron működött.⁴²

1947-ben kolozsvári fiókkal, magyar szerkesztősséggel kezdte meg tevékenységét az Állami Könyvkiadó, a Közoktatási Minisztérium pedig átvette a magyar tankönyvek kiadásának kizárólagos jogát (Dávid 1992: 8–9). Az 1944–1949 közötti romániai magyar könyvkiadást számba vevő bibliográfia már nem csoportosítja tematikai–műfaji szempontból a felsorolt kiadványokat, de évekre lebontva közli az intézményi hátteret, amely ennek a periódusnak a könyvkiadását meghatározta (Tóth – Gábor 1992: 9–10). A 2. táblázatba foglaltan nyomon követhető az 1944–1947 közötti időszakban a kommunista párt, a demokratikus szervezetek, valamint a hagyományos magyar intézmények kiadásában megjelent romániai magyar könyvek számának alakulása.

⁴⁰ ARLUS – Asociația pentru stringerea legăturilor cu URSS

⁴¹ Forrás: <http://arhivelenationale.ro/site/download/inventare/Asociația-Romana-pentru-Stringerea-Legăturilor-cu-Uniunea-Sovietică-ARLUS.-1944-1979.-Inv.-1773.pdf> (Utolsó letöltés ideje: 2018. május 31.)

⁴² *RMIL IV. (N–R)* 2002: 218–220.

2. táblázat – A három kategóriába sorolt intézmények kiadásában megjelent könyvek száma (1944–1947)

Ssz.	Kategória	Intézmény	Kiadványok száma évi bontásban				Össz.
			1944	1945	1946	1947	
1.	A kommunista párt kiadásában megjelent magyar nyelvű művek	[ARLUS, Orosz Könyv Kiadó stb.]	4	25	29	24	82
2.	A demokratikus szervezetek kiadásában megjelent magyar nyelvű művek	Magyar Népi Szövetség	0	14	14	6	34
		Szakszervezetek	0	5	4	4	13
		Romániai Magyar Demokrata Nők Szövetsége	0	1	0	0	1
3.	A hagyományos magyar intézmények kiadói tevékenysége	Erdélyi Múzeum-Egyesület	8	19	2	6	35
		Erdélyi Magyar Gazdák Egyesülete	13	4	5	1	23
		Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület	0	3	1	0	4
		Erdélyi Kárpát Egyesület	0	0	0	1	1
		Erdélyi Tudományos Intézet	6	7	4	19	36
		Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltára	1	0	0	0	1
		Össz.	32	78	59	61	230

Összegzés

A romániai magyar népköltészeti kiadványokat illetően, a korszak könyvkiadását számba vevő bibliográfiák alapján 85 címet találtam – bár köztük (több esetben bővített) újrakiadások, néprajzi témájú, de nem kizárólag népköltészeti szövegeket tartalmazó kötetek, illetve folklórszövegek és irodalmi szövegek közötti átmeneti műfajokat közzé tevő kiadványok is

vannak. Az 1919–1947 között megjelent népköltészeti kiadványok és különnyomatok jegyzéke dolgozatom mellékletében olvasható.

A számszerű adatokat tekintve, naptári évek szerint, a korszak első öt esztendejéből, 1919–1923-ból nem találtam népköltészeti kiadványra vonatkozó adatot. A kiadványok számának alakulását a következő évekből a 3. számú táblázat mutatja:

3. táblázat – Népköltészeti kiadványok száma naptári évek szerint

Év	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947	össz.
db	1	2	1	5	a.h.	5	2	3	4	6	3	3	3	4	2	8	5	6	3	9	3	2	1	4	85

A 85 címből 62 könyv, 23 pedig különnyomat vagy tudományos füzet. Ebből a 23-ból: 3 cím a Csutak Vilmos által szerkesztett, *Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum ötvenéves jubileumára* (Csutak 1929) című tanulmánykötetből külön kiadványként kinyomtatott 3 tanulmány; 14 cím az *Erdélyi Tudományos Füzetek* sorozat része – két száma 1929-ben jelent meg, az *Erdélyi Irodalmi Szemlében* közzétett tanulmányok különnyomataként, majd 12 száma az *Erdélyi Múzeum* (1930-tól) című folyóirat terjedelmesebb tanulmányainak különnyomataként; 6 cím a néprajzi, szakmai kiadványsorozat, az *Erdélyi Néprajzi Tanulmányok* sorozat része.

A műfaji megoszlást tekintve a romániai magyar néprajzi könyvkiadás első korszakában a népdal (22 cím) és a népmese (17 cím) voltak a legnépszerűbb műfajok. Több címmel képviseltette magát még a lakodalmi költészet, vőfélykönyv (8 cím), a ballada (5 cím) és a betlehemes játékok szövege (5 cím), valamint a monda (2 cím).

Az 1919–1947 közötti korszak romániai magyar néprajzi könyvkiadását döntő módon befolyásolta az erdélyi magyar tudományos élet meghatározó intézményének, a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemnek az erőszakos felszámolása 1919-ben, majd visszatérése 1940-ben, az 1940–1948 között folyó képzés az önálló néprajzi tanszéken. Ennek az intézménynek a léte vagy nemléte az etnográfiai diskurzust, a néprajzi és népköltészeti kiadványok közzétételének lehetőségét, szakszerűségét is meghatározta.

Az 1940–1948 közötti időszak a romániai néprajzi könyvkiadás történetében akár külön korszaknak is tekinthető, a néprajz egyetemi szintű oktatása és az Erdélyi Tudományos Intézet nyújtotta lehetőségek miatt.

A két világháború közötti időszakban az Erdélyi Múzeum-Egyesület biztosította az erdélyi tudományos élet folytonosságát. *Erdélyi Múzeum* című folyóirata és *Erdélyi Tudományos Füzetek* címmel közzé tett különnyomatai az 1930–1940-es években biztosítottak teret más tudományágak művelői mellett a néprajztudomány művelőinek is, a tudományos diskurzusnak.

A tudományos diskurzus mellett igen jelentős a néprajzi könyvkiadás első korszakában a népköltészeti kiadványt szépirodalmi olvasmányként, a lokális és regionális identitás megőrzőjeként, alakítójaként értékelő, az értelmiségi elit és a történelmi egyházak által is támogatott diskurzus. Ez az elvárás a széles olvasóközönség elvárásával is találkozott, és tulajdonképpen a néprajzi könyvkiadás második korszakában, sőt mindmáig érvényes.

Irodalom

András Andrea

2017 Hegyi István életpályája (1914–2004). In: Keszeg Vilmos – Szakál Anna – Virginás-Tar Emese (szerk.): *Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve 25. Néprajzkutatás Erdélyben: intézmények, kutatói életpályák, mentalitások*. Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár, 263–269.

Csutak Vilmos (szerk.)

1929 *Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum ötvenéves jubileumára*. Székely Nemzeti Múzeum kiadása, nyomtatta a Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Kolozsvár.

Dávid Gyula

1978 A romániai magyar könyvkiadás első két évtizede. *Korunk* XXXVII. (12) 999–1005.

1992 A romániai magyar könyvtermés a második világháborút követő években (1944–1949). In: Tóth Kálmán – Gábor Dénes (összeáll.): *Romániai magyar könyvkiadás 1944–1949. Romániai Magyar Bibliográfiák. 1.* Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 6–9.

Faragó József

2001 Gunda Béla, a Kolozsvári Magyar Tudományegyetem néprajzi professzora. In: Keszeg Vilmos (szerk.): *Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve* 9. Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár, 42–48.

Gaal György

2009 *Az Erdélyi Tudományos Füzetek története és könyvészete. Erdélyi Múzeum* LXXI. (3–4) 61–100.

2012 Herrmann Antal, a néprajzkutató. In: *Egyetem a Farkas utcában. A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem előzményei, korszakai és vonzatai*. Sapientia Alapítvány – Kutatási Programok Intézete, Scientia Kiadó, Kolozsvár, 263–277.

Gunda Béla

1946 Viski Károly (1883–1945). *Erdélyi Múzeum* LI. (1–4) 105–107.

Györffy Dénes

1989 Románia magyar irodalmának bibliográfiája 1943–44-ben. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények*. XXXIII. (1) 77–81.

Jancsó Elemér

1937 Magyar tudományos élet Erdélyben 1918-tól napjainkig. *Láthatár* V. (1) 13–20., (2) 74–80.

Keszeg Vilmos

2010a A Kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Karának 1943. április 8-i jegyzőkönyve. In: Czégényi Dóra – Keszeg Vilmos – Pozsony Ferenc (szerk.): *Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve* 18. *Oktatás, kutatás, intézmények Kolozsvárt*. Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár, 205–287.

2010b *Romániai magyar néprajzi könyvkiadás 1989 előtt*. <http://lexikon.adatbank.ro/tematikus/szocikk.php?id=50> (Közzététel: 2010.11.25.)

Kósa László

1989 *A magyar néprajz tudománytörténete*. Gondolat Kiadó, Budapest.

Olosz Katalin

2009 Az Erdélyi Múzeum-Egyesület és az Erdélyi Múzeum népköltészettel kapcsolatos tevékenysége (1859–1948). *Erdélyi Múzeum* LXXI. (3–4) 137–145.

2010 Az Erdélyi Múzeum-Egyesület és az *Erdélyi Múzeum* népköltészettel kapcsolatos tevékenysége (1859–1948). In: Czégényi Dóra – Keszeg Vilmos – Pozsony Ferenc (szerk.): *Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve* 18. *Oktatás, kutatás, intézmények Kolozsvárt*. Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár, 117–134.

Pál-Antal Sándor

2009 Az Erdélyi Múzeum-Egyesület 1906–1943 közötti vándorgyűlései. *Erdélyi Múzeum LXXI.* (3–4) 27–60.

Pozsony Ferenc

2014 Gunda Béla a kolozsvári tudományegyetemen 1943–1948. In: Keszeg Vilmos – Szász István Szilárd – Zsigmond Júlia (szerk.): *Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve 22. Néprajzi intézmények, kutatások, életpályák.* Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár, 377–385.

Pozsony Ferenc (szerk.)

1999 Herrmann Antal. *A Kriza János Néprajzi Társaság Értesítője IX.* (1–2), 74 p.

Szabó T. Attila

1942 *Az Erdélyi Múzeum-Egyesület története és feladatai.* Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.

Szőke Renáta

2015 Ki volt Jenei Sándor? In: Bakos Áron – Keszeg Vilmos (szerk.): *Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve 23. Néprajzkutatók, kutatások, reprezentációk.* Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár, 121–129.

Tavaszy Sándor

1934 Az Erdélyi magyar tudományos élet útja. *Erdélyi Helikon VII.* (8) 561–568.

Tóth Kálmán – Gábor Dénes (összeáll.)

1992 *Romániai magyar könyvkiadás 1944–1949. Romániai Magyar Bibliográfiák. 1.* Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.

Váczy Leona (összeáll.)

1998 Romániai magyar néprajzi könyvészet 1919–1944. *A Kriza János Néprajzi Társaság Értesítője. VIII.* (1–2) 1–32.

Vita Zsigmond (összeáll.)

1943 Románia magyar irodalmának bibliográfiája 1940-ben, a bécsi döntés utáni időszakban és 1941-ben. *Erdélyi Múzeum XLVIII.* (1–2) 185–192.

1944 Románia magyar irodalmának bibliográfiája 1942-ben. *Erdélyi Múzeum XLIX.* (1–2) 254–260.

Lexikonok

- Romániai Magyar Irodalmi Lexikon. Szépirodalom, közírás, tudományos irodalom, művelődés. I. A–F.* Balogh Edgár et alii (szerk.), Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1981.
- Romániai Magyar Irodalmi Lexikon. Szépirodalom, közírás, tudományos irodalom, művelődés. II. G–Ke.* Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1991.
- Romániai Magyar Irodalmi Lexikon. Szépirodalom, közírás, tudományos irodalom, művelődés. III. Kh–M.* Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1994.
- Romániai Magyar Irodalmi Lexikon. Szépirodalom, közírás, tudományos irodalom, művelődés. IV. N–R.* Kriterion Könyvkiadó–Erdélyi Múzeum-Egyesület, Bukarest–Kolozsvár, 2002.
- Romániai Magyar Irodalmi Lexikon. Szépirodalom, közírás, tudományos irodalom, művelődés. V. S–Zs.* Bukarest–Kolozsvár, 2010.

Romániai magyar népköltészeti kiadványok – könyvek és külföldönnyomatok jegyzéke – 1919–1947

Az önálló népköltészeti kiadványok – könyvek, tudományos füzetek, külföldönnyomatok – jegyzékét a következő bibliográfiák alapján állítottam össze:

- Monoki István: *Magyar könyvtermelés Romániában (1919–1940). I. Könyvek és egyéb nyomtatványok.* 1997
<http://mek.oszk.hu/00000/00027/html/>
- Jakab Albert Zsolt: *Romániai magyar néprajzi bibliográfia*
<http://www.kjnt.ro/neprajzibibliografia/>
- Vita Zsigmond: Románia magyar irodalmának bibliográfiája 1940-ben, a bécsi döntés utáni időszakban és 1941-ben. *Erdélyi Múzeum XLVIII.* (1–2) 1943, 185–192.
- Vita Zsigmond: Románia magyar irodalmának bibliográfiája 1942-ben. *Erdélyi Múzeum XLIX.* (1–2) 1944, 254–260.
- Györffy Dénes: Románia magyar irodalmának bibliográfiája 1943–44-ben. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények XXXIII.* (1) 1989, 77–81.
- Tóth Kálmán – Gábor Dénes (összeáll.): *Romániai magyar könyvkiadás 1944–1949.* Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 1992.

*

Az 1919–1923 közötti évekből nem találtam adatot.

1924

1. Csúry Bálint: *Magyar lakodalom. (Vőfélykönyv)*. A „Magyar Nép” Könyvtára 3. Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Cluj–Kolozsvár.

1925

2. Delly Szabó Géza: *Eredeti székely-csángó és kalotaszegi népdalok. I–II*. Cluj–Kolozsvár.
3. Hermányi Dienes József: *Hermányi Dienes József emlékirata. Szemelvények*. Minerva Könyvtár 3. Sajtó alá rendezte Kelemen Lajos. Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Cluj–Kolozsvár.

1926

4. Benedek Elek: *Erdélyi népmondák*. A „Magyar Nép” Könyvtára 18. Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Cluj–Kolozsvár.

1927

5. Benedek Elek: *Kisbaczoni történetek*. Az Én Könyvtáram 1. Nagyvárad.
6. Csúry Bálint: *Magyar lakodalom. (Vőfélykönyv)*. A „Magyar Nép” Könyvtára 3. (második kiadás) Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Cluj–Kolozsvár.
7. Imets Béla: *Muskátaszál s veres cserép. (Székely ballada)*. Gyergyószentmiklós.
8. Delly Szabó Géza: *Eredeti székely-csángó és kalotaszegi népdalok. I–VI*. Cluj–Kolozsvár.
9. Delly Szabó Géza: *Székely, csángó és kalotaszegi népdalok. Énekhangra zongorakisérettel*. I–V. Gutenberg Dal- és Zeneegylet, Cluj–Kolozsvár, 1927–1932

1928 – nincs adat

1929

10. György Lajos: *Egy állítólagos Pancsatantra-származék irodalmunkban*. Erdélyi Tudományos Füzetek 17. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Cluj–Kolozsvár.
11. Szabó T. Attila: *Az Erdélyi Múzeum-Egylet XVI–XIX. századi kéziratok énekeskönyvei*. Erdélyi Tudományos Füzetek 20. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Cluj–Kolozsvár.

12. Domokos Pál Péter: *A csíki énekeskönyvek*. (Klny. a Csutak Vilmos (szerk.): *Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum ötvenéves jubileumára* című műből. Székely Nemzeti Múzeum. Sepsiszentgyörgy, 1929) Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Cluj–Kolozsvár.
13. György Lajos: *Andrád Sámuel elmés és mulatságos anekdotái*. (Klny. a Csutak Vilmos (szerk.): *Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum ötvenéves jubileumára* című műből. Székely Nemzeti Múzeum. Sepsiszentgyörgy, 1929) Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Cluj–Kolozsvár.
14. Solymossy Sándor: *A székely népballadákról*. (Klny. a Csutak Vilmos (szerk.): *Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum ötvenéves jubileumára* című műből. Székely Nemzeti Múzeum. Sepsiszentgyörgy, 1929) Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Cluj–Kolozsvár.

1930

15. Domokos Pál Péter: *Betlehemes játék*. Minerva Népkönyvtár 9. Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Cluj–Kolozsvár.
16. Csúry Bálint: *Néprajzi jegyzetek a moldvai magyarokról*. Erdélyi Tudományos Füzetek 27. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Cluj–Kolozsvár.

1931

17. Domokos Pál Péter: *A moldvai magyarság*. Péter Ferenc nyomdája, Csíksomlyó.
18. Székely Gyula: *Verses népmondák*. Dávid Ferenc Egylet Ifjúsági köreinek egyetemes szervezete. Turda–Torda.
19. *Három eredeti népdal*. /Volt nekem egy... Már minálunk babám... Badacsonyi boros üveg.../ Vegyeskarra Haják Károly-[tól]. Cluj–Kolozsvár.

1932

20. György Lajos: *Eulenspiegel magyar nyomai*. Erdélyi Tudományos Füzetek 40. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Cluj–Kolozsvár.
21. Dömötör Sándor: *A cigányok temploma*. Erdélyi Tudományos Füzetek 41. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Cluj–Kolozsvár.

22. Dömötör Sándor: *Vida György facetái*. Erdélyi Tudományos Füzetek 48. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Cluj–Kolozsvár.
23. Kádár Imre (ford.): *A havas balladái. Román népdalok, dalok és románcok*. Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Cluj–Kolozsvár.

1933

24. Vásárhelyi János: *Hóståti lakodalom. Életkép a kolozsvári földészek esküvőjéről*. A „Magyar Nép” Könyvtára 47. Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Cluj–Kolozsvár.
25. Kántor Lajos: *Magyarok a román népköltészetben*. Erdélyi Tudományos Füzetek 53. Erdélyi Múzeum-Egyesület. Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Kolozsvár.
26. György Lajos: *Magyar anekdotáink Naszreddin-kapcsolatai*. Erdélyi Tudományos Füzetek 54. Erdélyi Múzeum-Egyesület. Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Kolozsvár.
27. Kántor Lajos: *Kölcsonhatás a magyar és a román népköltészetben*. Erdélyi Tudományos Füzetek 56. Erdélyi Múzeum-Egyesület. Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Kolozsvár.
28. Benkő Katalin Piroska: *A két királygyermekről szóló magyar népballadák. (Hero és Leander-monda.)* (A Szegedi Magy. Kir. Ferenc József-Tudományegyetem Néprajzi Intézetének kiadványai. 6. sz.) Benkő László ny., Marosvásárhely.
29. Benkő László: *A halott vőlegény története*. (A Szegedi Magy. Kir. Ferenc József-Tudományegyetem Néprajzi Intézetének kiadványai. 8. sz.) Benkő László ny. Marosvásárhely.

1934

30. Domokos Pál Péter: *A moldvai magyarság. A csángómagyarok múltja és jelene. Hatvannyolc csángómagyar népdal*. Második kiadás. Gloria Könyvnyomdai Műintézet, Kolozsvár.
31. Szabó T. Attila: *Kéziratos énekeskönyveink és verses kézirataink a XVI–XIX. században*. Zilah, 1934
32. *300 [Háromszáz] vicc*. (Az Erdélyi Bomba kiadása. I.) Lyceum ny. Cluj–Kolozsvár.

1935

33. Delly Szabó Géza: *Nótabokréta. 77 eredeti magyar, székely, csángó és kalotaszegi népdal vegyeskarra*. I–V. Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Cluj–Kolozsvár.

34. Lévai Lajos: *Székely betlehemesjáték és lakodalmi ének*. Odorheiu–Székelyudvarhely.
35. Izsák Domokos: *Dalok erdőn, mezőn. Versek*. Magyar Nép Könyvtára 48. Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Kolozsvár.

1936

36. Delly Szabó Géza: *Nótabokréta. 77 eredeti magyar, székely, csángó és kalotaszegi népdal vegyeskarra. I–V.* (második kiadás) Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Cluj–Kolozsvár.
37. Bereczky Sándor (szerk.): *A mi dalaink. Ifjúsági daloskönyv*. Ifjú Erdély, Kolozsvár.
38. Jenei Sándor – Nagy Ödön (összeáll.): *A mi játékaink. Keresztyén Ifjúsági játékoskönyv*. Ifjú Erdély, Kolozsvár.

1937

39. Benedek Elek: *Elek nagyapó képes meséskönyve*. (Képekkel ellátta B. Loránt Erzsébet) Lepage, Cluj–Kolozsvár.
40. Berde Mária (vál.): *Fótonfót király. Eredeti székely népmesék*. Hasznos Könyvtár 20., Közművelődési sorozat 7. ÁGISZ Szövetkezet Közművelődési Szakosztálya, Brassó.
41. Benedek Géza – Ambrus Géza (összegyűjt.): *Az eklézsia ládája. Lakodalmi szokások, versek*. (Sajtó alá rend. Róth Jenő) Református Könyvtár 41. Királyhágómelléki Oradeai-Nagyvárad Református Egyházkerület Iratterjesztési Osztálya, Oradea–Nagyvárad.
42. Bereczky Sándor (szerk.): *A mi dalaink. Ifjúsági daloskönyv*. Ifjú Erdély, Kolozsvár. (2. kiadás)

1938

43. Csűry Bálint: *Magyar lakodalom. (Vőfélykönyv)*. A „Magyar Nép” Könyvtára 3. Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Cluj–Kolozsvár.
44. Berde Mária (összeáll.): *A gyémánt emberke. Székely népmesék*. (Református Könyvtár [52-53. sz.]) A Királyhágómelléki Ref. Egyházkerület Iratterjesztési Osztálya, Oradea–Nagyvárad.

1939

45. Szabó T. Attila (vál.): *A mi meséink*. (A meséket a *Magyar Népköltési Gyűjtemény* kötetéből Arany László, a *Magyar Népmese* gyűjteményből Szabó T. Attila válogatta ki.) Ifjú Erdély, Cluj–Kolozsvár.

46. Makkai Endre – Nagy Ödön (összeáll.): *Adatok téli néphagyományaink ismeretéhez.* (Hetven néprajzi gyűjtő munkája alapján összeáll.: Makkai Endre és Nagy Ödön) Erdélyi Tudományos Füzetek 103. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Cluj–Kolozsvár.
47. Domokos Pál Péter: *Zemlény János kéziratot énekeskönyve (XVII. század).* Erdélyi Tudományos Füzetek 113. Erdélyi Múzeum-Egyesület. Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Cluj–Kolozsvár.
48. *Erdei virágok. Népdalgyűjtemény.* Erdélyi Iskola, Cluj–Kolozsvár.
49. *Három betlehemes játék.* Szent László ny. R.-T. Oradea–Nagyvárad.
50. Vathy Elek (összeváll.): *Nevezetes anekdóták.* A „Magyar Nép” Könyvtára 62. Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Kolozsvár.
51. Bereczky Sándor (szerk.): *A mi dalaink. Ifjúsági daloskönyv.* Ifjú Erdély, Cluj–Kolozsvár. (3. kiadás)
52. Bereczky Sándor (szerk.): *A mi dalaink. Ifjúsági daloskönyv.* Ifjú Erdély, Cluj–Kolozsvár. (4. kiadás)

1940

53. Domokos Pál Péter: *Mert akkor az idő napkeletre fordul. Ötven csángómagyar népdal.* Nagy kny., Cluj–Kolozsvár.
54. Bereczky Sándor (szerk.): *A mi dalaink. Ifjúsági daloskönyv.* Ifjú Erdély, Kolozsvár. (5. kiadás)
55. Ősz János (gyűjt.): *A szép királyfi. Major Palkó. Halászfű. Székely népmesék.* Székely Népies Kiadvány. Târgu Mureș–Marosvásárhely.
56. Vass Béla – Kovács Ferenc (összeáll.): *Lakodalmi hivogató. Vőfélykönyv.* Székely Népies Kiadvány. Târgu Mureș–Marosvásárhely.
57. *Székely népballadák. Kriza János Vadrózsák c. gyűjteményéből.* (Sajtó alá rendezte Egey Jenő) Református Ifjúság, Târgu Mureș–Marosvásárhely.

1941

58. Domokos Pál Péter: *A moldvai magyarság múltja és jelene. Százhusz csángómagyar népdal.* (Harmadik, bővített kiadás) Gloria Nyomda, Kolozsvár.
59. Domokos Pál Péter: *A moldvai magyarság múltja és jelene. Százhusz csángómagyar népdal.* (Negyedik kiadás) Gloria Nyomda, Kolozsvár.

60. Ősz János (gyűjtötte és feljegyezte): *A csudatáska. Eredeti székely népmesék.* (A könyv bevezetőjét írta Kovács László.) Erdélyi Szépmíves Céh, Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Kolozsvár.
61. Szabó T. Attila (vál.): *A mi meséink.* (A meséket a *Magyar Népköltési Gyűjtemény* kötetéből Arany László, a *Magyar Népmese* gyűjteményből Szabó T. Attila válogatta ki.) (Második kiadás) Ifjú Erdély, Kolozsvár.
62. Szabó T. Attila: *Újabb adatok és pótlások kéziratossá várt énekeskönyveink és verses kézirataink könyvészetéhez.* Erdélyi Tudományos Füzetek 132. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Kolozsvár.
63. Bereczky Sándor (szerk.): *A mi dalaink. Ifjúsági daloskönyv.* Ifjú Erdély, Kolozsvár. (6. kiadás)

1942

64. Domokos Pál Péter: *Moldvai csángó mese és négy csángómagyar ének.* Kolozsvár.
65. Szentmiklósi Ferenc – Vita Zsigmond (összeáll.): *Magyar népmesék.* (A címlapot és a szöveg közti képeket Vass Albert rajzolta) Bethlen-nyomda, Aiud [Nagyenyed]
66. Szöllősy András (szerk.): *A mi dalaink. Ifjúsági daloskönyv.* Ifjú Erdély, Kolozsvár. (7. kiadás)

1943

67. Nagy Lajos. *Lakodalom a kalotaszegi Magyarvalkón.* Erdélyi Tudományos Füzetek 168. Erdélyi Múzeum-Egyesület. Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Cluj–Kolozsvár.
68. Benedek András – Vargyas Lajos: *Az istenesi székelyek betlehemes játéka.* (Erdélyi Néprajzi Tanulmányok 1.) Magyar Királyi Ferenc-József Tudományegyetem Néprajzi Intézete, Kolozsvár.
69. Gunda Béla: *Magyar hatás az erdélyi román népi műveltségre.* (Erdélyi Néprajzi Tanulmányok 2.) Magyar Királyi Ferenc-József Tudományegyetem Néprajzi Intézete, Kolozsvár.
70. Faragó József: *Ismeretlen Kriza-életrajzok.* (Erdélyi Néprajzi Tanulmányok 3.) Magyar Királyi Ferenc-József Tudományegyetem Néprajzi Intézete, Kolozsvár.
71. Szöllősy András (szerk.): *A mi dalaink. Ifjúsági daloskönyv.* Ifjú Erdély, Kolozsvár. (8. kiadás)

72. Hermányi Dienes József: *Nagyenyedi Demokritus. Régi erdélyi anekdotagyűjtemény.* (Kiadja György Lajos) Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Kolozsvár.
73. Kakassy Endre (összeáll.): *Erdélyi mesevilág.* (Amberg Imre és Reitbofer Jenő rajzaival. A kliséket Gál cinkografiája készítette, Timișoara–Temesváron.). Kakassy Endre és Molnár Árpád kiadása. „Vasárnap” ny. Arad.
74. Szentmiklósi Ferenc – Vita Zsigmond (összeváll.): *Magyar népmesék.* (A címlapot és a szöveg közti képeket Vass Albert rajzolta) (Másondik kiadás) Bethlen-nyomda, Aiud [Nagyenyed].
75. Vita Zsigmond (összeáll.): *A vak király. Magyar népmesegyűjtemény.* Bethlen-nyomda, Aiud[Nagyenyed].

1944

76. Kovács Ágnes: *A kalotaszegi Ketesd mesekincse.* Erdélyi Tudományos Füzetek 188. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Kolozsvár.
77. Pozsonyi Szentmártoni Kálmán: *Székely népmesék.* (Dobry Lajos rajzaival) Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R.-T., Kolozsvár.
78. Czilling Antal – Szabó Géza: *Daloljunk együtt. Magyar népdalgyűjtemény.* Timișoara [Temesvár].

1945

79. Szabédi László (gyűjt. és ford.): *Zöld levél – Frunză verde. Román népi versek.* (Román–magyar szöveggel) Józsa Béla Athenaeum, Kolozsvár.
80. Gunda Béla: *A funkcionális kérdés a néprajzban.* Erdélyi Néprajzi Tanulmányok 4. Magyar Királyi Ferenc-József Tudományegyetem Néprajzi Intézete, Kolozsvár.

1946

81. *Kittrákotty mese.* Kriza [János] után. *Elfutott a kemence.* Molnár [Antal]–Lajtha [László] gyűjtése. (Székelyföldi Gyermekkönyvtár 1–2.) [Leporelló] Jókai ny., Sepsiszentgyörgy.

1947

82. Faragó József: *Betlehemezők és kántálók Pusztakamaráson.* Erdélyi Néprajzi Tanulmányok 8. A Kolozsvári Bolyai Tudományegyetem Erdélyi Tudományos Intézete, Kolozsvár.

83. Gunda Béla (szerk.): *Miscellanea Ethnographica*. Tom. I. *Erdélyi Néprajzi Tanulmányok* 9. A Kolozsvári Bolyai Tudományegyetem Erdélyi Tudományos Intézete, Kolozsvár.
84. Faragó József: *Kevély Kereki. Népi játék és népmesék Petőfiről*. (László Gyula rajzaival) Méhkas Szövetkezet. Kolozsvár, 1947
85. Creangă [Ion] János: *A kecske és a három gödölye*. Ed. și tip. Socec, București.

